

v počtu osmi kusů. Většina tesaných nebo malovaných znamení pražských domů byla v městských knihách zapsána poprvé za husitských válek. Z těchto neocenitelných zápisů se dovídáme, že představovala nejen živočichy a jiné profání náměty, nýbrž i světce a obvyklé náboženské výjevy.<sup>6</sup> Takováto zobrazení byla ve funkci domovních znamení považována za nezávadná dokonce i radikálními obrazoborci, kteří jinak sakrální umění, jmenovitě sochařskou a malířskou výzdobu oltářů, rozhodně odmítali.<sup>7</sup> Jiné zprávy dokládají, že někteří pražští malíři, jako byl např. Šícha z Loun, pracovali v té době též jako iluminátoři.

Právě připomenuté prameny, které by bylo možno ještě rozmnožit, dovolují dvojí závěr. Předně z nich vysvítá kontinuita husitské epochy s dobou Václava IV. Rozrušení pražského uměleckého centra po králově smrti nebylo zřejmě tak hluboké a emigrace pražských umělců do okrajových oblastí Čech, ovládaných katolíky, na Moravu nebo do ciziny nebyla tak intenzivní, jak předpokládali zejména někteří němečtí autoři. Za druhé je nepochybné, že naše představa o vztahu husitů k výtvarnému umění je značně zkreslena ztrátami nemalého počtu výtvarných děl vytvořených na jejich objednávku. Z nich se nám ve větší míře dochovaly jen iluminované rukopisy.

Ani tento materiál nemáme dnes ovšem k dispozici v jeho někdejší úplnosti. Způsobily to především zásahy protireformační cenzury, jímž oba zmíněné kodexy Göttingenský a Jenský unikly jen díky tomu, že se včas dostaly do protestantského Německa. Přes všechny konfiskace a jiné ztráty představují však iluminované rukopisy husitské epochy velké výtvarné bohatství. Již v minulém století upozornil na některé z nich K. Chytil;<sup>8</sup> později se jimi jiní badatelé zabývali hlavně v rámci monografických studií.<sup>9</sup> Teprve v roce 1974 se však mohl J. Krása s úspěchem pokusit o souhrný přehled tehdy známého materiálu.<sup>10</sup> Jeho zásluhou práci lze dnes v mnohém doplnit, zejména výsledky systematického průzkumu obou největších pražských rukopisných sbírek v Národní knihovně (dále NK) a v Knihovně Národního muzea (dále KNM).<sup>10a</sup> Velká část tohoto materiálu byla veřejnosti zpřístupněna na výstavě otevřené v Zrcadlové kapli pražského Klementina v prosinci roku 1990. Katalog této výstavy čítá 66 čísel.<sup>11</sup> Studie, která je zde předkládána čtenáři, může při svém omezeném rozsahu obsáhnout pouze některé aspekty značně široké látky.

Hlavním úkolem malířů, pracujících pro husitské

objednavatele bylo iluminování biblí. V produkci tohoto druhu znamenalo ovšem důležitý předěl již 14. století. Tehdy se totiž prudce zvýšil počet latinských biblí. Zároveň byly tehdy v Čechách vytvořeny první překlady bible do národních jazyků, češtiny a němčiny. Nejstarší rukopis české bible, chovaný kdysi v Královské knihovně v Drážďanech, shořel bohužel v belgické Lovani (Leuven) při vypuknutí první světové války. J. Dobrovský který prozkoumal tuto bibli v roce 1795 poznal, že je ze všech českých biblí nejstarší a položil její vznik do let 1390–1410. Jeho datování ovlivnilo mladší filology a historiky, kteří pak jen zdráhavě kladli vznik Drážďanské bible do poněkud starší doby. Teprve na základě uměleckohistorického prozkoumání třicetivodou fotografií malovaných uniciál této bible, které těsně před jejím zánikem stačil v Lovani pořídit jezuitský knihovník P. de Ghellinc, jsem mohl její malířskou výzdobu připsat Mistru křížovnického brevíře a jeho dílně.<sup>12</sup> Rukopis, podle něhož byl tento mistr nazván, nese datum 1356 a je dnes chován v NK (Kříž, XVIII F 6). Figurální a ornamentální iniciály, jimiž táto dílna kolem roku 1360 vyzdobila řadu dalších kodexů (m. j. též pro Arnošta z Pardubic a jiné přední preláty z okruhu Karla IV.) prozrazují převážně boloňský vliv.

Šíření biblického překladu mezi laiky stály však v cestě dvě vážné překážky. Byly to předně zákazy, které vydávala církev a na její žádost i někteří světští feudálové. M. Jan Hus se např. v jednom svém spise obrací proti těm, kdož „bránie českým neb jiným hlaholem mieti čtenie“ (rozuměj předčítání bible). Naštěstí však biblické překlady našly mocnou záštitu na dvoře krále Václava IV. Tento panovník nahradil kult ostatků, tak charakteristický pro jeho otce Karla IV., kultem knihy. V roce 1382 odjela Václavova sestra Anna k sňatku do Anglie s českým a německým překladem evangelií. Obě manželky Václava IV. pocházely z Bavor, čímž si lze vysvětlit německé texty rukopisů s biblickým obsahem pocházejících z královské knihovny. Nejznámější z nich je monumentální Václavova bible dodatečně rozdělená do šesti svazků (dnes Österreichische Nationalbibliothek ve Vídni, cod. 2749–2764).<sup>13</sup> Je v ní opsán neúplný Starý zákon ve vynikajícím německém překladu vytvořeném v Praze v letech 1375–1390 nákladem královského mincmistra, známého boháče, Martina Rotleva. Přestože malířská výzdoba Václavovy bible končí již Ezdrášovým proroctvím tvoří ji na 650 ilustrací, které po roce 1389